

Streszczenie

Praca doktorska koncentruje się na literackim i artystycznym przedstawieniu zwierząt oraz relacji międzygatunkowych, a analizie poddane zostają różnorodne próby oddania zwierzęcego doświadczenia. Pisarze i pisarki podejmują wyzwanie przedstawienia świata zwierząt z perspektywy nie-ludzkiej, unikając przypisywania zwierzętom ludzkich cech, co pozwala na głębsze zrozumienie ich subiektywnych doświadczeń. W pracy rozważane są zarówno elementy literackie, jak i artystyczne, ukazujące zwierzęta jako centralne podmioty narracji.

W pracy doktorskiej wyróżnia się kilka kluczowych problemów badawczych: 1) Brak wspólnego kodu komunikacyjnego: pierwszym wyzwaniem badawczym jest niemożność odnalezienia wspólnego systemu komunikacji między ludźmi a zwierzętami, co jest analizowane w kontekście literatury i jej ograniczeń w przekazywaniu doświadczeń innych gatunków; 2) Ograniczenia ludzkiego języka: kolejnym zagadnieniem jest pytanie, jak ograniczony system komunikacyjny, jakim jest ludzki język, może przekazać bogate, odmienne doświadczenia innych podmiotów, szczególnie zwierząt, które postrzegają świat w sposób różny od ludzi (koncepcja Umwelt i Innenwelt); 3) Podmiotowość zwierzęcych bohaterów: Istotnym problemem jest badanie podmiotowości zwierzęcych bohaterów w literaturze, ich doświadczeń oraz metod narracyjnych służących ich przedstawieniu. Badania literaturoznawcze koncentrują się na różnicach w doświadczeniu świata przez ludzi i zwierzęta oraz na próbach przekładu tych doświadczeń za pomocą literackich środków wyrazu; 4) Społeczna rola literatury: literatura często podejmuje trudne tematy społeczne, a zwierzęcy bohaterowie stają się nośnikami zmian społecznych. Badania te koncentrują się także na związku literatury z neurobiologią, neuropsychologią i innymi naukami, by ukazać złożoność doświadczeń zwierząt; 5) Zmiana w podejściu do zwierząt: kolejnym celem jest badanie zmiany w podejściu do zwierząt w literaturze, która wskazuje na konieczność zmiany paradygmatu antropocentrycznego na model bardziej altruistyczny. Zmiany te mają również wpływ na rozumienie roli człowieka - jako bytu w relacji z innymi organizmami, a nie jako odrębnej, izolowanej jednostki.

Pierwszy rozdział omawia powieść Irene Sola „Ja śpiewam, a góry tańczą”, w której zwierzęta, rośliny i ludzie współistnieją w biocentrycznej wizji, a antropocentryzm zostaje zastąpiony przez szerszą, wielogatunkową perspektywę. W drugim rozdziale analizowane są powieści Olgi Tokarczuk i Johna Maxwella Coetzee, w których bohaterki, Janina Duszejko i Elizabeth Costello, walczą o prawa zwierząt i tworzą głębokie więzi z nimi. Trzeci rozdział skupia się na języku jako narzędziu do przekazywania zmysłowo-doznaniowego świata

zwierząt, a w czwartej części rozważane są współczesne praktyki artystyczne, w których zwierzęta stają się nośnikami przesłań o relacjach ludzko-zwierzęcych. Piąty rozdział koncentruje się na owadach i ich reprezentacjach w literaturze, wskazując na trudności w nawiązywaniu z nimi więzi ze względu na brak wspólnych kodów komunikacyjnych. Ostatni rozdział bada zmiany w antropologicznym obrazie człowieka, przedstawiając go jako symbionta, będącego częścią wielogatunkowych relacji biologicznych, które dominują nad indywidualnym egoizmem. Praca ta ma na celu poszerzenie rozumienia zwierząt jako podmiotów, które, choć różnią się od ludzi, współtworzą wspólne światy doświadczeń, zarówno w literaturze, jak i sztuce.

Metodologia pracy doktorskiej jest podzielona na dwa główne obszary. Pierwszy obejmuje teksty z neuronauk, takich jak neurobiologia i neurokognitywistyka, oraz z etologii poznawczej. Drugi obszar to prace z nauk humanistycznych, w tym ekokrytyki, literaturoznawczych animal studies, krytyki afektywnej, postantropocentryzmu, badań kulturowych oraz filozofii sztuki. W pracy stosowana jest metoda komparatystyczna, a każdy rozdział ma dedykowaną metodologię dostosowaną do konkretnego zagadnienia, którą szczegółowo omówiono w odpowiednich częściach pracy.